

Maslak O.I. System Innovative Transformation of Small and Medium-sized Business

The analysis of the current state of small and medium-sized business (SMEs) in Ukraine in terms of number of employees, revenue volume, structure across the economy, in the proportion of the annual GDP of profitability is made. Investment climate promotes the viability of the business sector, innovation allows entrepreneurs to enhance competitiveness, to capture greater market share, improve productivity, and get profit. However, the development of a risk threatens weakening status innovator. Monitoring legal state regulation SMEs showed improvements on the terms of investment and innovation. The level of systemic transformations in innovative SMEs with statistical data on the scale, capital structure and their sources are studied. The tendencies of the evolution of investment and innovation in three years are considered. The innovative vector of the national economy is presented in comparison to the developed European countries and the USA. Evaluation of innovative activity is performed concerning the degree of efficiency innovation and industrial structures. The effectiveness of public support mechanisms business is traced according to international ratings. A number of pressing issues such as a formal approach to create institutional support for SMEs, deregulation of the financial resources of the state, and also a public administration trap, are outlined. Some directions for improvement of methods of state regulation of the formation of innovation model of Ukraine's economy and tools for strengthening investment activity of SMEs are developed and offered. Macroeconomic targets for institutional balance regulation of financial resources are supposed to be the reduction of transaction costs using funds. However, due to excessive administration of the receipt and use of financial resources of the state economic efficiency of state policy of horizontal fiscal equalization has decreased significantly. This is directly due to the imbalance of revenues and expenditures of local budgets, which greatly increased the need for transfers. That transaction costs associated with determining the amount of intergovernmental transfers can be reduced by fixing the local budgets additional sources of income. Then entrepreneurs will also be created better conditions for development.

Key words: innovation development, small and medium business, investment climate, national innovation system.

УДК 330.342:303.725.2

Доц. Я.В. Кульчицький, д-р екон. наук –
НЛТУ України, м. Львів

СУЧАСНИЙ КОНЦЕПТУАЛЬНИЙ ПІДХІД ДО ТРАКТУВАННЯ ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ В УМОВАХ СТАНОВЛЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО "ЗНАННЕВОГО" СУСПІЛЬСТВА

Проаналізовано основні теоретико-методологічні підходи вітчизняних і зарубіжних учених до трактування економічних систем в умовах посилення глобалізації у контексті сучасного парадигмального дискурсу. Здійснено спробу з'ясувати, які витоки і причини зумовили еволюцію підходів до розуміння змісту економічних систем та на які саме теоретичні засади спираються дослідники у своїх висновках. Критично оцінюючи погляди вітчизняних і зарубіжних учених, обґрунтовано власний концептуальний підхід до трактування економічних систем в умовах становлення інформаційного, "знаннєвого" суспільства, а також запропоновано визначення економічної системи як наукової категорії сучасної економічної теорії.

Ключові слова: сучасні економічні системи, методологія, глобалізація, інформаційне суспільство, суспільство знань, постіндустріальна парадигма.

Вступ. Обґрунтування теоретико-методологічних засад порівняльного аналізу сучасних економічних систем в умовах їх екологізації, глобалізації та становлення інформаційного суспільства передбачає вивчення існуючих як у

зарубіжній, так і в українській економічній думці підходів до розуміння природи економічних систем, їх тлумачення, усвідомлення структурних елементів. При цьому варто зауважити, що економічна теорія та, зокрема, теорія порівняльних економічних систем мають справу з надзвичайно динамічним, мінливим матеріалом, оскільки невпинний розвиток людської діяльності та її модифікація, інтелектуалізація і гуманізація на зламі ХХ-ХХІ ст. призводять до швидких економічних та інших змін і, відповідно, породжують співіснування різних типів економічних систем, які усі без винятку перебувають у стані постійної трансформації. Така палітра існуючих навіть в умовах тієї самої епохи економічних систем об'єктивно спричинила появу значної кількості відмінних між собою теоретико-методологічних підходів до трактування економічної системи як категорії сучасної економічної теорії [2, 3].

Метою роботи є спроба об'єктивно висвітлити погляди українських і зарубіжних учених до розуміння змісту економічних систем в умовах посилення глобалізації у контексті сучасного парадигмального дискурсу, а також обґрунтувати власний концептуальний підхід до трактування економічних систем в умовах становлення інформаційного, "знаннєвого" суспільства та запропонувати визначення економічної системи як наукової категорії сучасної економічної теорії. У дослідженні використано такі методи: діалектичний, історичний, логічний, системний, порівняльного, сценарного аналізу, міждисциплінарний та ін.

Ступінь розроблення проблеми та огляд літератури. Незважаючи на значну актуальність проблеми дослідження природи і трактування сучасних економічних систем в умовах епохального переходу людства до інформаційного (постіндустріального за історичною суттю) суспільства, у науковців різних країн є своє бачення цієї проблеми [2-6, 9-11]. Тому намагатимемось проаналізувати основні підходи до її вирішення у вітчизняній та зарубіжній науці, а також обґрунтувати власну наукову концепцію.

Сучасна економічна теорія, намагаючись проникнути у природу економічних систем, висуває чимало підходів до їх трактування, яких об'єднує насамперед те, що економічне життя суспільства, його економічна діяльність усвідомлюються власне як "система", навіть "складна система", з усіма логічними висновками, які випливають з системної методології. Як слушно зазначають у цьому контексті київські дослідники П. Леоненко і О. Черепніна, у сучасній економічній літературі категорію "економічна система" найчастіше трактують так: 1) сукупність відносин між людьми, що складаються з приводу виробництва, розподілу, обміну і споживання економічних благ; 2) сукупність людей, об'єднаних спільними економічними інтересами; 3) історично визначений спосіб виробництва; 4) особливим чином упорядкована система зв'язків між виробниками та споживачами матеріальних та нематеріальних благ; 5) сукупність усіх економічних процесів, що функціонують у суспільстві на основі притаманних йому відносин власності та організаційно-правових норм тощо [3, с. 69].

Як бачимо, згадані економісти вказують на різноманітні, а іноді й кардинально протилежні теоретичні підходи до тлумачення змісту економічних систем. Спільним, на думку П. Леоненка та О. Черепніної, у трактуванні економічної системи є визнання загальної причини існування економічної системи – уні-

версального закону відносної обмеженості (рідкісності) ресурсів, в основі дії якого є дві обставини: постійне якісне і кількісне зростання людських потреб та обмеженість матеріальних благ і послуг, необхідних для їх задоволення. Спільним є також усвідомлення того, що для вирішення цих проблем суспільство може використовувати множинність інституційних структур і координаційних механізмів. Проте, переконані вітчизняні дослідники, змістовне наповнення категорії "економічна система", конкретний набір її елементів, взаємодія та взаємовідношення між ними є різними, що й призводить до різних трактувань економічної системи [3, с. 69-70].

На основі аналізу теоретичних підходів інституціоналістів, П. Леоненко і О. Черепніна доходять висновку, що економічна система – це не просто сукупність інституцій, визначених певним чином, а відповідно структурована та субординована за певними рівнями сукупність соціально-економічних інститутів, що мають різну "вагу" і відіграють кожен свою роль [3, с. 73].

На наш погляд, трактування економічних систем з позицій інституціоналізму у контексті постіндустріалізму набуває поширення й у зарубіжній економічній теорії. Так, на думку сучасного американського дослідника С. Роузфілда, "економічні системи – це сукупності саморегульованих та регульованих культурою видів діяльності, спрямованих на досягнення корисності, що їх здійснюють шляхом добровільного обміну, взаємних чи односторонніх обов'язків або доручень за умов обмеженості ресурсів" [6, с. 6]. Крім цього, вважає учений, важливу роль у функціонуванні економічних систем відіграють етичні норми, політика та культура суспільства. Ідеологія також може впливати на характеристики економічних систем, але, на переконання згаданого автора, "...заввичай вона є другорядним чинником" [6, с. 6].

Наведене трактування економічної системи викликає певні критичні зауваження. По-перше, дискусійним вважаємо зведення змісту економічної системи до "видів діяльності". По-друге, погоджувачись з автором у тому, що діяльність регулюється культурою, не зовсім зрозуміло, що мається на увазі під саморегульованими видами діяльності і чи у принципі може існувати діяльність, яка прямо чи опосередковано не визначається культурою. По-третє, розглянуте трактування економічної системи не окреслює її просторових меж. По-четверте, впадає у вічі суперечність в аналізованому підході, коли, з одного боку, слушно стверджується, що важливу роль у функціонуванні економічних систем відіграють етичні норми, політика та культура суспільства і водночас, з іншого боку, наголошується, що ідеологія є другорядним чинником щодо економічних систем.

Сучасний німецький дослідник українського походження І. Полулях вважає, що "економічна система – це науковим методом створена модель, або віддзеркалення економічної чи економіко-політичної дійсності" [5, с. 42]. Розмірковуючи над динамікою економічних систем як розкриттям їхньої суті, учений звертає увагу на наявність своєрідного парадоксу: "Аналізуючи розвиток економічних систем, констатуємо певний парадокс. Духовні зміни людини призвели до розвитку індивідуалізму, що спонукав активність певних економічних сил. Одночасно виникає абсолютистична національна держава, яка силою своєї авторитарної позиції в різний спосіб впливає на поведінку індивіда. Державна

влада створює економічні організації і встановлює межі, в яких повинен діяти індивід. Таким чином, виникає керована державою економіка з економічно-політичними планами та програмами. Прикладна економічна політика проявляє, з одного боку, безліч державних ініціатив, а з іншого, створює комплекс ініціатив та сприянь, які започатковують або підтримують індивідуальну економічну діяльність. В такий спосіб виникла дуалістична система, в якій тісно взаємопов'язані суспільне та індивідуальне господарство" [5, с. 43-44].

Запропоноване трактування економічної системи має два рівні – теоретичний і практичний, неначе складається з двох частин, де друга частина відзначається місткістю і має чітку практичну спрямованість з ймовірним подальшим аналізом політико-економічної дійсності. Єдине, чого, на жаль, не уточнює до кінця згаданий автор: чи "економіко-політична дійсність" і є практичним втіленням "створеної моделі", чи ця дійсність насправді є значно "ширшою", більш розмаїтою або "вужчою", але у всякому разі іншою, ніж модель.

Сучасний польський дослідник Т. Ковалік пропонує трактування економічної системи, виходячи з власного розуміння її складових. Такими складовими він вважає учасників господарського життя, взаємозалежності між ними, засади, стимули, вказівки та обмеження. Учасниками господарського життя є господарські організації чи підприємства та їхні зв'язки, сімейні та одноосібні господарства. На думку вченого, "економічна система – це об'єднання, комплекс організацій, сімейних та одноосібних господарств, які здійснюють діяльність на основі певних засад, стимулів, вказівок та обмежень у сферах виробництва, розподілу, обміну і споживання благ та послуг" [10, с. 12]. При цьому автор зазначає, що середовище, у якому функціонує економіка, не є частиною системи. Водночас ознакою системи є політика визначення правових та організаційних рамок для господарської діяльності [10, с. 11-12].

На наш погляд, розглянуте визначення змісту економічної системи, запропоноване з позицій інституціоналізму, вигідно вирізняється конструктивністю. Проте дискусійним вважаємо твердження, що середовище, у якому функціонує економіка, не є частиною економічної системи. Інший сучасний польський економіст Т. Качмарек, аналізуючи різні підходи до трактування змісту економічних систем, зазначає, що "економічна система певної країни є частиною цілісної інституційної системи країни. Поняття економічної системи охоплює реально існуючі види господарювання, які організовані на основі визначених критеріїв. Водночас господарка є тільки частиною цілої системи і тому потрібно простежити зв'язки економіки з іншими системами, зокрема, з політичною, суспільною та культурною системами певної країни" [9, с. 19].

Згаданий автор чітко поділяє інституційний підхід і правильно наголошує на необхідності аналізу взаємозв'язків власне економіки з іншими системами суспільства. Проте, на нашу думку, не зовсім зрозуміло, чому "суспільна" система стоїть у переліку між "політичною" і "культурною". Крім цього, зовсім не згадуються у цьому контексті такі важливі складові суспільства, як правова та екологічна системи, роль і вага яких зростає у сучасних умовах посилення глобалізації. Ще один сучасний польський дослідник Б. Вінярський вважає, що економічна система є "...набором загальнообов'язкових правових норм і концептуаль-

них засад, що регулюють поступ всіх учасників господарського процесу" [11, с. 28]. Економічна система визначає: 1) які блага потрібно виробляти і у яких кількостях; 2) яким чином виробництво продуктів має координуватися у контексті задоволення різних суспільних потреб; 3) яким чином повинен відбуватися поділ сукупного суспільного продукту між громадянами суспільства [11, с. 28].

На наш погляд, учений слушно наголошує на важливості інституційно-правового забезпечення господарського процесу в країні. Проте, на жаль, він не розвиває цю конструктивну ідею, а стереотипно повторює тріаду фундаментальних економічних проблем в інтерпретації американських економістів. "За лаштунками" залишаються важливі проблеми власності, довілля, взаємодії економічної системи з іншими суспільними системами і т. ін.

Висновки. Проведений аналіз теоретико-методологічних підходів сучасних зарубіжних і вітчизняних учених до визначення категорії "економічна система" засвідчив складність, суперечливість і тривалість цього процесу й сьогодні, на зламі тисячоліть [2]. Власне зважаючи на відсутність одностайності у тлумаченні терміна "економічна система", вважаємо за необхідне запропонувати свій концептуальний підхід до трактування економічних систем в умовах становлення інформаційного, "знанневого" суспільства, а також запропонувати визначення економічної системи як наукової категорії сучасної економічної теорії.

На нашу думку, конструктивним на порозі третього тисячоліття є підхід, побудований на необхідності врахування панівних суспільних цінностей, відповідних інституцій, екологічних обставин, зростаючої нової ролі держави у формуванні та функціонуванні економічної системи у нинішніх умовах посилення екологізації систем та глобалізації. При цьому, на наше переконання, сучасне дослідження економічних систем повинно являти собою комплексний аналіз економічної системи у широкому сенсі, виходячи з нерозривної, органічної єдності панівних цінностей, відповідних інституцій, політико-правової системи координат, природного довкілля та власне економічного механізму. Іншими словами, сучасна методологія дослідження економічних систем передбачає всебічний, глибокий аналіз постійної взаємодії на різних рівнях та у різних площинах економічної, соціальної, екологічної, політичної, правової, культурної, етнічної та інших сфер життєдіяльності суспільства у системній єдності, з чітким усвідомленням особливої, все зростаючої ролі людини-творчої (*homo creator*) як головного чинника суспільно-економічного прогресу і трансформації економічних систем у контексті їх екологічного вектора та викликів глобалізації XXI ст.

Водночас, на наш погляд, у нинішніх умовах посилення екологізації та глобалізації економічних систем об'єктивно зростає роль політичних рішень та держави у забезпеченні функціонування економічної системи та її стійкого розвитку. Свого часу Ф. Бродель писав, що "теорія автономної економіки в умовах розвинутого капіталізму виявляється простим шкільним припущенням" і, відповідно, досліджуючи історію економіки, "...не можна безкарно віддавати перевагу серії так званих економічних фактів" [1, с. 8-9, 485]. З цього приводу Й. Шумпетер наголошував, що "економічна історія не може бути суто економічною" [7, с. 64].

У цьому ж контексті Д. Норт слушно наголошує: "Намагаючись зрозуміти функціонування економіки, натрапляємо на тісний зв'язок між державним ладом та економічною системою, а тому мусимо розвивати правильну політичну економію... Сучасна макроекономічна теорія ніколи не розв'яже своїх проблем, якщо її користувачі не визнають, що політичні рішення кардинально впливають на функціонування економіки. Хоча на даний момент ми почали це визнавати, потрібне набагато тісніше поєднання політики з економікою" [4, с. 143]. Заслуговує на увагу точка зору Ф. Фукуями, що головна мета глобальної політики не буде зводитися до обмеження державності, а навпаки до її розбудови: "Для конкретних суспільств і для глобальної спільноти відмирання держави не є прелюдією до утопії, а хіба до катастрофи" [8, с. 137].

Отже, на наше переконання, в умовах становлення інформаційного, "знанневого" суспільства можна запропонувати таке трактування сучасних економічних систем: економічна система – це складне біо-соціо-економічне утворення, яке присутнє у всіх галузях діяльності суспільства і, поєднуючи чинники виробництва за безпосередньої участі наявних неформальних і формальних інституцій у певних екологічних та глобальних обставинах, забезпечує виробництво матеріальних і духовних благ, надання послуг, екологічну рівновагу та стійкий розвиток суспільства в умовах ощадливого використання відносно обмежених традиційних ресурсів та необмеженості інформації і знання. Економічна система сприяє задоволенню зростаючих потреб та гармонізації економічних інтересів громадян, забезпеченню їхніх прав і свобод, принципу соціальної справедливості, зміцненню держави у контексті посилення глобалізаційних процесів. Нарешті, що найважливіше сьогодні, сучасна економічна система повинна бути однозначно спрямована на формування інформаційного (постіндустріального) суспільства та суспільства, заснованого на знаннях.

Література

1. Бродель Ф. Матеріальна цивілізація, економіка і капіталізм, XV-XVIII ст. : пер. з фр. Г. Філіпчук / Фернан Бродель. – У 3-х т. – К. : Вид-во "Основи", 1998. – Т. 3: Час світу. – 631 с.
2. Кульчицький Я.В. Сучасні економічні системи в умовах екологізації та глобалізації (теоретико-методологічні засади порівняння) : монографія / Я.В. Кульчицький. – Львів : Вид-во "Ліга-Прес", 2011. – 687 с.
3. Леоненко П.М. Сучасні економічні системи : навч. посібн. / П.М. Леоненко, О.І. Черепніна. – К. : Вид-во "Знання", 2006. – 429 с. – (Вища освіта XXI століття).
4. Норт Д. Інституції, інституційна зміна та функціонування економіки : пер. з англ. І. Дзюб / Дуглас Норт. – К. : Вид-во "Основи", 2000. – 198 с.
5. Полулях І. Економічна політика в рамках соціального ринкового ладу Німеччини / І. Полулях. – Київ-Львів-Мюнхен : Вид-во ВМС, 2003. – 160 с.
6. Роузфільд С. Порівняємо економічні системи : пер. з англ. В. Вишенська / Стивен Роузфільд. – К. : Вид-во "К.І.С.", 2005. – 370 с.
7. Шумпетер Й. Теорія економічного розвитку: (Исслед. предпринимат. прибыли, капитала, кредита, процента и цикла конъюнктуры) / Йозеф Шумпетер : пер. с англ. – М. : Изд-во "Прогресс", 1982. – 455 с.
8. Fukuyama F. Budowanie państwa: Władza i ład międzynarodowy w XXI wieku / Francis Fukuyama. – Poznań : Dom wyd. Rebis, 2005. – 156 s.
9. Kaczmarek T. Ład ekonomiczny w demokratycznym państwie / Tadeusz Teofil Kaczmarek. – Warszawa : Wyd-wo Difin, 2007. – 200 s.
10. Kowalik T. Współczesne systemy ekonomiczne: Powstawanie, ewolucja, kryzys / Tadeusz Kowalik. – Warszawa : Wyd-wo WSPiZ im. L. Koźmińskiego, 2000. – 355 s.
11. Polityka gospodarcza / red. B. Winiarski. – Warszawa : Wyd-wo PWN, 2006. – 584 s.

Кульчицкий Я.В. Современный концептуальный подход к трактовке экономических систем в условиях становления информационного общества и экономики знаний

Проанализированы основные теоретико-методологические подходы отечественных и зарубежных ученых к трактовке экономических систем в условиях усиления глобализации в контексте современного парадигмального дискурса. Сделана попытка выяснить, какие истоки и причины обусловили эволюцию подходов к пониманию содержания экономических систем и на какие именно теоретические основы опираются исследователи в своих выводах. Критически оценивая взгляды отечественных и зарубежных ученых, автор обосновывает собственный концептуальный подход к трактовке экономических систем в условиях становления информационного и общества знаний, а также предлагает определение экономической системы как научной категории современной экономической теории.

Ключевые слова: современные экономические системы, методология, глобализация, информационное общество, общество знаний, постиндустриальная парадигма.

Kul'chyts'kyj Ya.V. Modern Conceptual Approach to the Interpretation of Economic Systems in the Conditions of Becoming Informative and of Knowledge Society

Some basic theoretic-methodological approaches of home and foreign scientists to interpretation of the economic systems in the conditions of strengthening of globalization in the context of a modern paradigm discourse are analysed. An attempt is made to find out, what sources and reasons stipulated evolution of approaches to understanding of maintenance of the economic systems and what theoretical bases researchers consider in their conclusions. Critically estimating views of home and foreign scientists, author's own conceptual approach to the interpretation of the economic systems in the conditions of becoming informative knowledge society is substantiated, and also the determination of the economic system as a scientific category of modern economic theory is offered.

Key words: modern economic systems, methodology, globalization, informative society, knowledge society, post-industrial paradigm.

УДК 338.28:336.77

Доц. Т.В. Пуліна, д-р екон. наук – Запорізький НТУ

ВИЗНАЧЕННЯ КОНКУРЕНТНОЇ ПОЗИЦІЇ ПІДПРИЄМСТВА НА СВІТОВОМУ РИНКУ МЕТАЛУРГІЙНОЇ ПРОДУКЦІЇ

Розглянуто основні аспекти визначення конкурентної позиції металургійного підприємства ПАТ "Запоріжсталь" на світовому ринку металопродукції з використанням моделі п'яти сил конкуренції М. Портера.

Під час дослідження ринкового середовища підприємства визначено, що ключові позиції на ринку займають провідні компанії з часткою ринку більше 2 %. Найбільший тиск ПАТ "Запоріжсталь" відчуває від постачальників електроенергії та природного газу. Значно впливають на підприємство споживачі продукції, враховуючи експорт-орієнтованість підприємства. Загроза конкурентоспроможності підприємства з боку товарів-замінників є мінімальною.

З'ясовано, для забезпечення стабільної конкурентної позиції ПАТ "Запоріжсталь" необхідно технічне переозброєння комбінату, а саме виведення з експлуатації мартенівських печей і впровадження киснево-конвертерного способу виплавки сталі, що розширить зовнішній і внутрішній ринки збуту металопродукції.

Ключові слова: конкурентна позиція, підприємство металургійної промисловості, модель п'яти сил конкуренції.

Актуальність проблеми. Посилення ролі конкуренції на внутрішньому та світовому ринках, з одного боку, та отримання більшої свободи у виборі кон-

курентної стратегії, з іншого, вимагають від керівників підприємств металургійної галузі прийняття більш виважених управлінських рішень, спрямованих на визначення конкурентної позиції підприємства.

Важливим кроком щодо утримання конкурентної позиції підприємства є якісно новий підхід до організації процесу стратегічного управління діяльністю підприємств металургійної галузі, оскільки особливої актуальності набуває своєчасне та адекватне реагування на зміни динамічного зовнішнього середовища, виклики процесів глобалізації та прискорення науково-технічного прогресу. Це, своєю чергою, змушує металургійні підприємства постійно удосконалювати методи і засоби стратегічного управління, з метою досягнення й утримання конкурентних позицій та забезпечення довгострокового розвитку підприємства.

Результати аналізу останніх наукових досліджень засвідчили, що дотепер в економічній літературі немає однозначного загальноприйнятого підходу до визначення конкурентної позиції підприємства на ринку. Різноманітні аспекти визначення конкурентної позиції підприємства висвітлено у наукових працях вітчизняних і зарубіжних вчених: І. Ансоффа [1], М. Портера [2], Ю. Рубіна [3], А. Бабошина [4], М. Саєнко [5] та ін. Основними чинниками, що зумовлюють наявність багатьох його трактувань, є різні позиції вчених, нечітке визначення об'єкта дослідження, ототожнення поняття конкурентна позиція підприємства з конкурентоспроможністю підприємства.

Метою роботи є визначення конкурентної позиції металургійного підприємства з використанням моделі п'яти сил конкуренції.

Виклад основного матеріалу дослідження. Важливим кроком у забезпеченні конкурентоспроможності підприємства є визначення його конкурентної позиції відносно основних конкурентів та ринкових умов. Як відомо, конкурентна позиція – це становище підприємства відносно суб'єктів конкурентного оточення, яке утворюється із сукупності позицій, які підприємство займає і відстоює в конкурентному середовищі [3]. Як вважає А.В. Бабошин, вона формується в процесі здійснення підприємством конкурентних дій, під час яких відбувається реалізація потенціалу конкурентоспроможності певної організації. Придбання конкурентної позиції підприємством впливає на зміну рівня, а також на можливості реалізації конкурентоспроможності наступних конкурентних дій [4, с. 117]. М. Саєнко зазначає, що шляхом порівняння конкурентних позицій кількох підприємств на певному ринку можна оцінювати конкурентоспроможність конкретного підприємства [5]. Тому запропоновано дослідити конкурентне середовище МК "Запоріжсталь" та визначити конкурентну позицію підприємства серед інших виробників сталі в Україні та світі.

Згідно з моделлю п'яти сил конкуренції М. Портера, конкурентна позиція підприємства визначається тим, наскільки ефективно організація протидіє таким конкурентним силам (рис.): новим конкурентам, які, випускаючи подібні товари, проникають у галузь; загрози напливу товарів-замінників (субститутів); компаніям-конкурентам, що вже закріпилися на галузевому ринку; впливу продавців (постачальників); впливу покупців (клієнтів) [2, с. 38].

Задачею аналізу конкуренції у галузі є оцінювання кожного фактора конкуренції та визначення рівня його тиску, а також вироблення ефективної стратегії, щоб в міру можливості захистити підприємство від впливу факторів конкуренції.